

Arbetsmarknadsdepartementet
Enheten för mänskliga rättigheter och
diskrimineringsfrågor

Minnesanteckningar från sakråd den 22 maj 2025 inför dialog med FN:s rasdiskrimineringskommitté (CERD) och om regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott

Inledning

Mötet inleddes med att Katarina Lundahl, statssekreterare vid Arbetsmarknadsdepartementet, hälsade alla välkomna och initierade en presentationsrunda.

Statssekreterare Lundahl informerade därefter om insatser som genomförts sedan CERD-rapporten skickades in 2023. Bland annat lyftes följande. Institutet för mänskliga rättigheter har kommit igång med sin verksamhet och lämnat flera rapporter om situationen för mänskliga rättigheter i Sverige. Regeringen beslutade i december 2024 om en ny nationell handlingsplan mot rasism och hatbrott för att arbetet på området ska bli träffsäkert, utvärderingsbart och långsiktigt. Diskrimineringsombudsmannen utreder fler diskrimineringsärenden för att fler ska få upprättelse, och prioriterar under 2024–2026 att förebygga och motverka rasism samt diskriminering kopplad till etnisk tillhörighet samt religion eller annan trosuppfattning. Den 15 maj 2025 beslutade regeringen om Sveriges första strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism.

Efter statssekreterarens inledning gick Jenny Olausson, enhetschef på enheten för mänskliga rättigheter och diskrimineringsfrågor på Arbetsmarknadsdepartementet, igenom dagordningen för sakrådet varpå Caroline Karlström Mitt, kansliråd på samma enhet, i korthet informerade om processen för Sveriges dialog med CERD-kommittén. Därefter fick deltagare möjlighet att lämna synpunkter och ställa frågor. Tjänstepersoner från olika departement i Regeringskansliet närvarade. Därutöver deltog

tjänstepersoner från Institutet för mänskliga rättigheter och Forum för levande historia som observatörer samt en tjänsteperson från Brottsförebyggande rådet.

Frågor och medskick från deltagande organisationer

Flera deltagare välkomnade den nya handlingsplanen mot rasism och hatbrott. Vid mötet lyfte deltagare bl.a. fram utmaningar och behov av fortsatta åtgärder för att motverka olika former av rasism.

Deltagare såg bl.a. behov av en särskild strategi eller motsvarande med åtgärder för att motverka afrofobi. Det efterfrågades även ett särskilt institut mot afrofobi för att särskilt uppmärksamma svarta människors utsatthet. Deltagare ifrågasatte även beslutet att i handlingsplanen ersätta begreppet 'afrofobi' med 'anti-svart rasism', då begreppet börjat etableras inom bl.a. FN.

Synpunkter angående rättsväsendet och rättsvårdande myndigheter fördes även fram, bland annat efterfrågades ett stärkt skydd mot rasprofilering och hatbrott, att diskrimineringslagen bör breddas och en oberoende granskningsinstans vad gäller anmälningar mot polisen.

Därutöver nämndes bl.a. behovet av jämlikhetsdata som bygger på självidentifikation, insatser för att motverka diskriminering inom krogbranschen och den oro som finns bland afrosvenskar kopplat till omhändertagande av barn enligt LVU.

Deltagare tog upp utmaningar med hat i sociala medier och media. Det ansågs vara positivt att säkerhetsfrågor för alla minoritetsgrupper lyfts fram i handlingsplanen men deltagare betonade vikten av fortsatta insatser för att stärka säkerheten, både på individnivå och för egendomar såsom moskéer och att stärka påföljderna för personer som utför hatbrott mot egendomar och personer.

Deltagare lyfte även fram utmaningar med bl.a. slöjförbud, stigmatisering och diskriminering av muslimer liksom behovet av insatser inom bl.a. skola och arbetsliv.

Vidare underströk deltagare behovet av fler åtgärder mot antisemitism online. Deltagare berättade om upplevelser av att antisemitism särskilt i digitala miljöer har ökat sedan Hamas terroristattack den 7 oktober 2023 och

det efterföljande kriget i Gaza. Det underströks att judar har levt i Sverige i 250 år och att svenska judar inte ska behöva ta ansvar för kriget i Gaza.

Åtgärder för att lärare ska utbildas om antisemitism ansågs som positivt, samtidigt som det framhölls att regeringen bör fokusera mer på frågan om judars utsatthet på universiteten.

Det nämndes även att det är svårt för unga att anmäla hatbrott då de inte förstår hur man gör och att det bl.a. bör vara möjligt att kunna anmäla hatbrott online.

Hat och hot mot samer beskrevs vara utbredd och normaliserat i hela Sápmi, särskilt riktat mot unga i sociala medier och skolmiljöer. Renar dödas eller skadas som uttryck för hatbrott mot samer, vilket påverkar ekonomi och psykisk hälsa samt avskräcker unga från att fortsätta med renskötsel. Det framfördes att sådana handlingar bör klassas som hatbrott snarare än skadegörelse.

Misstron mot polisen uppgavs vara utbredd bland samer vilket ansågs bidra till underrapportering av hatbrott. Polismyndighetens kompetens i samiska frågor bedömdes som bristfällig och en särskild resurs inom polisregion Nord föreslogs. Förtroendet för politiken uppgavs ofta vara lågt, och statliga beslut ansågs försvåra renskötseln och öka risken för rasism.

Unga samiska kvinnor uppgavs ha särskilt dålig allmän hälsa, och hög förekomst av självmordsförsök, vilket ansågs kräva mer forskning och riktade stödinsatser. Ökad kunskap om samer framhölls som central i arbetet mot rasism och hatbrott, där unga samers arbete för att öka kunskapen inom skolan, exempelvis vägvisarprojektet, lyftes fram som ett gott exempel.

Det samiska språket beskrevs som hotat då endast cirka 500 elever idag får undervisning i samiska och starkare skydd i enlighet med lagen om minoritetsspråk efterfrågades.

Deltagare betonade att antiziganism är utbredd i samhället men att den trots detta inte tas på tillräckligt stort allvar av myndigheter och beslutsfattare. I skolmiljöer upplevs romska barn inte få en rättvis behandling, och okunskap om romers historia och rättigheter ansågs bidra till hatbrott och trakasserier. Det efterfrågades en särskild handlingsplan inom skolan för att förebygga rasism och hatbrott.

Nedskärningar i budgeten för arbetet för den romska minoriteten kritiserades. Det uttrycktes en oro över att resurser till minoritetspolitiskt arbete fördelas utifrån en upplevd rangordning av minoriteters 'viktighet' vilket riskerar att skapa konflikter mellan utsatta grupper.

Deltagare lyfte fram att transpersoners utsatthet för hot och hat har ökat och att det finns ett stort behov av att utveckla samarbetet mellan myndigheter inom rättsväsendet och civilsamhället, särskilt i arbetet mot hatbrott. Flera deltagare lyfte en ökad polarisering i samhället och den politiska retoriken sedan CERD:s granskning 2022. Deltagare underströk behovet av att synliggöra regeringens arbete i dessa frågor i den politiska retoriken. Det betonades att olika grupper tillsammans bygger samhället, men att detta inte återspeglas i det offentliga samtalet. Deltagare uppmanade även regeringen att tydligare stärka barnrättsperspektivet i arbetet, t.ex. genom att lyfta fram Barnombudsmannen som aktör i handlingsplanen. Visitationszoner och andra rättspolitiska åtgärder kritiserades som tecken på ett strukturellt skifte. Deltagare lyfte också fram behovet av att uppmärksamma strukturell rasism i arbetet.

Avslutning

Statssekreterare Lundahl tackade för deltagarnas värdefulla synpunkter och underströk vikten av civilsamhällets arbete på området nu och framöver.